

**PRINCÍP PREDNOSTI OSOBITNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY A VNÚTORNÁ BEZROZPORNOSŤ
PRÁVNEHO PORIADKU**

Právna úprava vyplývajúca z § 703 ods. 2 Občianskeho zákonníka a § 28 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov osobitným a odlišným spôsobom od právnej úpravy vyplývajúcej z § 143 Občianskeho zákonníka reguluje vzťahy medzi manželmi, a to z pohľadu vzniku ich spoločného členstva v bytovom družstve a vzniku nároku na prevod vlastníctva tohto bytu. Z uvedeného je potom zrejmé, že v okolnostiach danej veci ide o vzťah medzi osobitnou právnou úpravou a všeobecnou právnou úpravou, pričom je nepochybné, že odlišná regulácia rovnakého okruhu spoločenských vzťahov vytvára potenciálny normatívny konflikt. Tento konflikt však možno odstrániť prostredníctvom interpretačného pravidla *lex specialis derogat legi generali*, a tým v širších súvislostiach aj naplniť požiadavku na vnútornú bezrozpornosť právneho poriadku.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 92/2023 zo 14. februára 2023)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Libora Duřu (sudca spravodajca) a Ladislava Duditřa v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **D. D.**, zastúpeného advokátkou JUDr. Ľubou Berezňaninovou, PhD., Hlavná 45, Prešov, proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 11 Co 50/2019 z 12. decembra 2019 a rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7 Cdo 9/2021 z 21. apríla 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 26. júla 2022 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11 Co 50/2019 z 12. decembra 2019 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 7 Cdo 9/2021 z 21. apríla 2022 (ďalej len „rozsudok najvyššieho súdu“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplývajú tieto skutkové okolnosti:

3. Sťažovateľ sa žalobou podanou na Okresnom súde Bardejov (ďalej len „okresný súd“) okrem iného domáhal určenia, že je výlučným vlastníkom družstevného bytu ... nachádzajúceho sa na Sťažovateľ v konaní pred všeobecnými súdmi tvrdil, že zmluva o prevode vlastníctva označeného družstevného bytu z 12. októbra 2011, na základe ktorej sa so svojou manželkou stali jeho podielovými spoluvlastníkmi, je neplatným právnym úkonom, pretože daný byt nikdy nepatril do ich bezpodielového spoluvlastníctva, ktoré bolo zrušené počas trvania manželstva rozsudkom okresného súdu č. k. 1 C 106/2008 z 27. augusta 2008, ktorý sa stal právoplatným 21. októbra 2008. Sťažovateľ svoju žalobu v relevantnej časti po skutkovej stránke odôvodňoval tým, že „*A. D.... [mu] darovala... členské práva a povinnosti v OSBD Bardejov.*“, na základe čoho „*bola následne dňa 1. 3. 1997 medzi sťažovateľom a OSBD Bardejov spísaná Zápisnica o Dohode o odovzdaní a prevzatí bytu č. ...*“. Zo skutkového hľadiska je tiež podstatné, že manželstvo sťažovateľa so žalovanou bolo uzatvorené 17. februára 1996 a bolo rozvedené rozsudkom okresného súdu č. k. 6 P 153/2015 z 10. novembra 2015, ktorý nadobudol právoplatnosť 20. novembra 2015.

4. Okresný súd rozsudkom č. k. 6 C 15/2017 z 11. apríla 2019 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) konanie v časti o určenie neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva družstevného bytu z 12. októbra 2011 zastavil, v zostávajúcej časti žalobu sťažovateľa zamietol a súvisiacim výrokom o trovách konania priznal žalovanej náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Okresný súd označený rozsudok v podstatnej časti odôvodnil tým, že počas trvania manželstva sťažovateľa a žalovanej sťažovateľ prevodom členských práv a povinností v bytovom družstve nadobudol právo na uzatvorenie zmluvy o nájme družstevného bytu, čím podľa § 703 ods. 2 Občianskeho zákonníka vzniklo manželom so spoločným nájmom bytu aj spoločné členstvo manželov v družstve. Právnomu následku predpokladanému dispozíciou § 703 ods. 2 Občianskeho zákonníka (vznik práva žalovanej na spoločný nájom označeného bytu a spoločného členstva v OSBD Bardejov) nebránila ani skutočnosť, že zmluva o nájme družstevného bytu bola podpísaná iba sťažovateľom.

5. Sťažovateľ proti rozhodnutiu okresného súdu podal odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd, tak, že rozsudok okresného súdu v jeho druhom a treťom výroku potvrdil a žalovanej priznal proti sťažovateľovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Keďže sa podľa názoru krajského súdu na skutkových a právnych záveroch okresného súdu nič nezmenilo, krajský súd postupom podľa § 387 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) sa v odôvodnení svojho rozhodnutia obmedzil na skonštatovanie správnosti rozsudku okresného súdu. Na zdôraznenie jeho správnosti uviedol, že v dôsledku získania pozície sťažovateľa ako nájomcu bytu počas trvania manželstva vznikol spoločný nájom bytu manželov, z ktorého boli oprávnení a povinní spoločne a nerozdielne a na základe ktorého si mohli ako členovia družstva uplatniť nárok na prevod vlastníctva bytu.

6. Sťažovateľ nespokojný s výsledkom súdneho konania podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd napadnutým rozsudkom tak, že dovolanie zamietol. Označený rozsudok krajského súdu napadol sťažovateľ dovolaním, ktoré s poukazom na § 420 písm. f) CSP odôvodnil tým, že závery krajského súdu sú prekvapivé a neúplné pre nedostatok dôvodov a krajský súd sa adekvátnym spôsobom nevysporiadal so všetkými námietkami sťažovateľa, pričom podľa sťažovateľa pripustil, že členský podiel v bytovom družstve možno previesť darovaním. Dovolanie proti rozsudku krajského súdu

sťažovateľ odôvodnil aj s poukazom na § 421 písm. b) CSP, pričom podľa jeho názoru v doterajšej rozhodovacej praxi najvyššieho súdu nebola vyriešená otázka, či darovanie členského podielu počas trvania manželstva len jednému z manželov vylučuje aplikáciu právnej normy vyplývajúcej zo znenia § 703 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

7. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom dovolanie sťažovateľa zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Sťažovateľ v rámci svojej sťažnostnej argumentácie predovšetkým tvrdí, že napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov sú založené na „*neústavnom výklade a aplikácii zákonov*“, a preto porušujúce ním označené práva. Sťažovateľ najvyššiemu súdu konkrétne vyčíta, že čo sa týka aplikácie právnej normy vyplývajúcej z § 703 ods. 2 Občianskeho zákonníka, zotrval na právnom názore krajského súdu a za relevantné pre jeho vec nepovažoval, že sťažovateľ nadobudol členský podiel v bytovom družstve z titulu darovania, a dôsledne neaplikoval pravidlá nadobúdania vecí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov podľa § 143 Občianskeho zákonníka. Sťažovateľ zastáva názor, že nadobudnutie členského podielu v bytovom družstve z titulu darovania vylučovalo, aby sa žalovaná stala členkou bytového družstva a „*nemohol jej preto vzniknúť nárok na prevod bytu do vlastníctva podľa § 28 zákona č. 182/1993 Z. z.*“. V závere sťažovateľ namieta, že v čase uzavretia zmluvy o prevode bytu a jeho prevodu medzi ním a žalovanou už neexistovalo bezpodielové spoluvlastníctvo manželov, a preto predmetný byt nemohli nadobudnúť ani do bezpodielového spoluvlastníctva a ani do spoluvlastníctva podielového, keďže „*pri družstevnom byte môže spoločný nájom vzniknúť len medzi manželmi...*“.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdené porušenie základných práv sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutými rozhodnutiami všeobecných súdov, ktorých porušenie sťažovateľ odôvodňuje vo vzájomnej súvislosti.

III.1. K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom krajského súdu:

10. Ústavný súd stabilne vo svojej judikatúre týkajúcej sa otázky právomoci ústavného súdu na prerokovanie sťažnosti v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy uvádza, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri uplatňovaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť, a preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

11. Sťažovateľ namieta porušenie označených základných práv rozsudkom krajského súdu a od ústavného súdu požaduje jeho zrušenie. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné

proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, a podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné aj vtedy, ak rozhodnutie záviselo od vyriešenia právnej otázky za podmienok uvedených pod písm. a), b) a c) CSP. Dovolací dôvod zmätočnosti [§ 420 písm. f) CSP] a nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 421 ods. 1 CSP) uplatnil sťažovateľ vo svojom oprávnom prostriedku proti označenému rozsudku krajského súdu.

12. Skutočnosť, že sťažovateľ mal k dispozícii na ochranu označených práv proti rozsudku krajského súdu dovolanie, ktoré aj využil, založila dôvod na odmietnutie ústavnej sťažnosti v tejto časti pre nedostatok právomoci ústavného súdu podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu:

13. Najvyšší súd zamietol dovolanie sťažovateľa, keď po odcitovaní ustanovení na vec sa vzťahujúcich všeobecne záväzných právnych predpisov v odôvodnení svojho rozhodnutia, reagujúc na argumentáciu sťažovateľa, predovšetkým (s poukazom na znenie § 393 CSP) konštatoval, že odôvodnenie rozsudku krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu obsahuje všetky zákonom vyžadované náležitosti (bod 12 napadnutého rozsudku) a z pohľadu zákonných kritérií (§ 382 CSP) neposkytuje ani podklad na záver o jeho prekvapivosti (bod 13 napadnutého rozsudku). Najvyšší súd v tejto súvislosti uviedol, že problematika darovania členského podielu v bytovom družstve bola nastolená v nachádzacom, ako aj odvolacom konaní, pričom pre samotné rozhodnutie vo veci samej nebola rozhodujúca, keďže krajský súd svoje závery primárne odôvodnil s poukazom na znenie § 703 ods. 2 Občianskeho zákonníka a § 28 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 182/1993 Z. z.“). Z už uvedených dôvodov preto dospel k záveru o absencii sťažovateľom namietanej vady podľa § 420 písm. f) CSP.

14. Pokiaľ ide o sťažovateľom uplatnený dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, najvyšší súd po tom, ako konštatoval prípustnosť dovolania v tejto časti, po jeho meritórnom preskúmaní dospel k záveru o jeho nedôvodnosti. Najvyšší súd v tomto smere uviedol, že „*právne závery odvolacieho súdu, súvisiace s jeho interpretáciou ustanovenia § 703 ods. 2 OZ v tom smere, že ak vzniklo žalobcovi za trvania manželstva právo na uzavretie zmluvy o nájme družstevného bytu, potom vzniklo so spoločným nájmom bytu manželmi aj spoločné členstvo manželov v družstve...*“ sú vecne správne. Najvyšší súd ďalej uviedol, že správnosť týchto záverov neovplyvnilo ani darovanie členského podielu sťažovateľovi počas trvania manželstva, keďže znenie § 703 ods. 2 Občianskeho zákonníka nerozlišuje spôsoby nadobudnutia práva na uzatvorenie zmluvy o nájme družstevného bytu a pre všetky prípady ustanovuje, že so spoločným nájmom bytu manželmi vzniká aj spoločné členstvo manželov v družstve.

15. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že zo skutkového hľadiska je v okolnostiach danej veci nesporné, že sťažovateľ počas trvania manželstva prevodom členských práv a povinností z titulu darovania nadobudol právo na uzatvorenie zmluvy o nájme družstevného bytu, ako ani to, že pred uzatvorením zmluvy o prevode vlastníctva družstevného bytu z 12. októbra 2011 došlo k zrušeniu bezpodielového spoluvlastníctva sťažovateľa a žalovanej. Sťažovateľ však zastáva názor, že na uvedenú skutkovú situáciu mali byť aplikované odlišné pravidlá než tie, ktoré aplikovali všeobecné sudy v jeho veci.

16. Analýzou hypotézy sťažovateľom označenej právnej úpravy možno dospieť k niektorým relevantným záverom, podľa ktorých § 703 ods. 2 Občianskeho zákonníka reguluje rovnaký okruh spoločenských vzťahov ako § 143 Občianskeho zákonníka (vzťahy medzi manželmi), pričom normatívnymi podmienkami vzniku (hypotéza) právneho následku (dispozícia) v podobe spoločného členstva manželov v družstve je podľa § 703 ods. 2 Občianskeho zákonníka vznik práva čo i len jednému z manželov na uzatvorenie zmluvy o nájme družstevného bytu a vznik spoločného nájmu bytu počas trvania manželstva. Predpokladom aplikácie označenej dispozície právnej normy tak nie je existencia bezpodielového spoluvlastníctva manželov a z pohľadu hypotézy tejto právnej normy je právne indiferentné, či titulom nadobudnutia členského podielu v družstve je právna skutočnosť, ktorá podľa § 143 Občianskeho zákonníka vylučuje nadobudnutie veci alebo inej majetkovej hodnoty do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, keď vznik spoločného členstva manželov je podľa § 28 zákona č. 182/1993 Z. z. predpokladom vzniku nároku na prevod vlastníctva bytu.

17. Z už uvedeného vyplýva, že právna úprava vyplývajúca z § 703 ods. 2 Občianskeho zákonníka a § 28 zákona č. 182/1993 Z. z. osobitným a odlišným spôsobom od právnej úpravy vyplývajúcej z § 143 Občianskeho zákonníka reguluje vzťahy medzi manželmi, a to z pohľadu vzniku ich spoločného členstva v bytovom družstve a vzniku nároku na prevod vlastníctva tohto bytu. Z uvedeného je potom zrejmé, že v okolnostiach danej veci ide o vzťah medzi osobitnou právnou úpravou a všeobecnou právnou úpravou, pričom je nepochybné, že odlišná regulácia rovnakého okruhu spoločenských vzťahov vytvára potenciálny normatívny konflikt. Tento normatívny konflikt však možno odstrániť prostredníctvom interpretačného pravidla *lex specialis derogat legi generali*, a tým v širších súvislostiach aj naplniť požiadavku na vnútornú bezrozpornosť právneho poriadku.

18. Touto normatívnou vzťahovou konštrukciou (*lex specialis vs lex generali*) chcel zákonodarca nepochybné ustanoviť odlišný režim spoločného členstva manželov v bytovom družstve a podmienok nadobúdania družstevného bytu do vlastníctva manželov, než by izolovane mohol vyplývať z pravidla vyplývajúceho z § 143 Občianskeho zákonníka, ktorého aplikácie sa sťažovateľ pred všeobecnými súdmi domáhal. Uvedená situácia zároveň dáva odpoveď aj na možnosti použitia analógie (z pohľadu neaplikácie ktorej sťažovateľ vyvodzoval porušenie ním označených práv podľa ústavy, dohovoru a dodatkového protokolu), keďže základným predpokladom jej použitia na iný podobný prípad je existencia otvorenej medzery v práve, resp. absencia (osobitnej) právnej úpravy určitých spoločenských vzťahov (porovnaj § 853 Občianskeho zákonníka).

19. Vzhľadom na skutočnosť, že vo veci sťažovateľa o takúto situáciu nejde, keďže spoločenské vzťahy týkajúce sa spoločného členstva manželov v bytovom družstve a práva na prevod vlastníctva družstevného bytu na manželov sú jasne a osobitne regulované, možno konštatovať, že sťažovateľovi sa v okolnostiach danej veci nepodarilo preukázať, že by najvyšší súd pri interpretácii a následnej aplikácii na vec sa vzťahujúcich právnych noriem akokoľvek pochybil, a preto nič nenasvedčuje tomu, že by označený názor najvyššieho súdu na danú vec bol zjavne nesprávny alebo svojvoľný a že by najvyšší súd napadnutým rozhodnutím excesívne vybočil z rámca svojho uváženia.

20. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej realnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03).

21. Keďže ústavný súd neidentifikoval v záveroch formulovaných najvyšším súdom arbitrárnosť ani nedostatok odôvodnenia, ktoré by mohli signalizovať porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa č. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, musel postupom podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

III.3. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom najvyššieho súdu:

22. K namietanému porušeniu sťažovateľom označeného základného práva podľa ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu je potrebné uviesť, že sťažovateľ namietal porušenie týchto práv v spojení s alebo vo vecnej nadväznosti (s rovnakou podstatou) na namietané porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie. Keďže ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade nedošlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako ani práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, je z povahy veci zjavné, že nemohlo dôjsť ani k porušeniu týchto sťažovateľom označených práv.

23. Na základe už uvedeného ústavný súd musel ústavnú sťažnosť sťažovateľa namietajúceho porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú postupom podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde, keďže neidentifikoval žiadne porušenie sťažovateľom označených práv.

24. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jeho ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.